

Těšínská nota v pamětech Ivo Stolaříka

Mečislav Borák

Těšínsko, 46, 2003, č. 1, s. 30-31.

„Život není fráze,“ tvrdí v názvu svých pamětí¹ ostravský rodák PhDr. Ivo Stolařík, CSc., jeden z nejznámějších představitelů hudební vědy a kultury na Moravě a ve Slezsku, jehož výrazná osobnost se tvůrčím způsobem dotkla celé řady uměleckých a vědních oborů. Proslul jako zdatný hudebník - varhaník a klavírista, úspěšný sbormistr a dirigent, hudební skladatel i muzikolog, divadelník a recitátor, oblíbený rozhlasový hlasatel, reportér i redaktor, význačný etnograf a folklorista, sběratel a editor lidových písní, televizní režisér hudebních pořadů, ředitel Státní (Janáčkovy) filharmonie Ostrava, vysokoškolský pedagog Karlovy univerzity v Praze i Ostravské univerzity, hudební redaktor Supraphonu, vědecký pracovník Slezského ústavu v Opavě a Valašského muzea v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, autor historických prací o umělecké hudbě na Ostravsku nebo o vojenském odboji Obrany národa, iniciátor a spoluautor rozsáhlé monografie Těšínsko a mnoha dalších prací.²

Každou z podob svého mnohotvárného osudu prožíval naplno, ať již se týkala třeba jeho cvičitelského zanícení v Sokole, dovedeného až k účasti na XII. všesokolském sletu v Praze v roce 1994, nebo jeho vojenské služby, kterou si bez ohledu na nabízené úlevy odsloužil v plné výši v nebezpečném bojovém nasazení proti banderovcům a nakonec dosáhl hodnosti podplukovníka v záloze. Integrojícím prvkem jeho tvůrčí osobnosti byly především vynikající vlastnosti morální, upřímná láska k vlasti, úcta k rodičům a učitelům, smysl pro umění i duchovní hodnoty. Statečně odporoval nacistické totalitě jako jeden z nejmladších partyzánů v republice a po válce za to nečekal žádné výhody, nevyřídil si dokonce ani partyzánský průkaz. Totalita komunistická jej posléze zařadila na seznam „představitelů a exponentů pravice“ a omezovala jeho profesní i publikační činnost. Celkový záběr jeho životního díla je přes tyto překážky velmi impozantní, jak lze

¹STOLAŘÍK, I.: *Život není fráze*. Paměti. Šenov u Ostravy, Tilia 2002. 390 s.

²Týž: *Umělecká hudba v Ostravě 1918-1938*. Tamtéž 1997; Týž: *Patřili k prvním*. Komentované dokumenty a vzpomínky k činnosti Obrany národa na Ostravsku. Ostrava, Osna 1994; *Těšínsko*. Díl. 1-4, Šenov u Ostravy, Tilia 1997-2002.

ostatně nahlédnout i z náznaků v jeho pamětech. Právě z nich bychom chtěli připomenout aspoň několik souvislostí, jež pojily Stolaříkův život s Těšínskem.³

První z těch ryze osobních se vztahuje k činnosti partyzánského oddílu Jan Žižka Moravskoslezský (dříve Lvíce), jehož akce se odehrávaly i na území protektorátního Těšínska - destrukce na železniční trati u Lískovce, Hrušova, Vratimova, na Hranečnicku, destrukce stožárů elektrického vedení na Slezské Ostravě, v Kunčicích, Bartovicích, úkryty v Paskově, Rychvaldu atd. Čerstvý maturant Ivo Stolařík byl nasazen jako vozač na Důl František v Přívoze a záhy se stal aktivním odbojářem. Nejprve předával jednomu z velitelů poručíku Ichnovskému vitamíny získané od známých lékařů, dopravované vězňům až do Osvětimi, později sám rozesílal na určené adresy potraviny a peníze. Psal rovněž a rozmnožoval letáky, ale především vynášel z dolu výbušninu donarit, užívanou k destrukcím. Sám se dokonce čtyř destrukčních akcí zúčastnil. Když ho v poslední válečné zimě přišlo zatknout gestapo, řekl mu otec na rozloučenou: „Doufám, že jsme tě dobře vychovali a že víš, jak se máš chovat.“ Se štěstím přežil nacistické kriminály a na samém konci války ještě stihl vstoupit do řad Čs. armádního sboru v okolí Kroměříže.

Druhá osobní vazba na Těšínsko byla jistě příjemnější - jezdíval počátkem padesátých let do nemocnice ve Starém Bohumíně za dětskou lékařkou Dagmar Šlachtovou, která se záhy stala jeho ženou. Často se prý z námluv vracel v noci pěšky až do Ostravy.

Ke třetí, stejně osudové vázanosti došlo v roce 1968, kdy Ivo Stolařík s pomocí přátel vystavěl v údolí Velkého Lipového na Morávce srubovou chatku z prefabrikátů. Od té doby sem stále častěji unikal „z příliš sledované městské komunity do soukromé individuality v přírodě“. O deset let později přibyla k chatě ještě rázovitá chatička o půdorysu 2x2,5 metru, sroubená ze silných překladových trámů, postavená bez jediného hřebíku na nízké kamenné podezdívce a utěsněná mechem. Viděl podobnou u svého přítele Oty Žabky v údolí Kostkov v Návsí u Jablunkova a zalíbila se mu natolik, že si její repliku nechal postavit na Morávce. Stavba trvala pouhý den a minisrub jako vystřižený ze skanzenu dodnes slouží svému majiteli jako intimní pracovna i příležitostná noclehárna pro tři osoby.

Stejně úzké jsou i Stolaříkovy profesní vazby na Těšínsko. Během svého působení v ostravském rozhlasu v letech 1948-1953 založil a dirigoval Dětský rozhlasový sbor, s nímž natočil přes 150 lidových písní nejen z Opavska, Lašska či Valašska, ale i

³Na toto téma viz též např. články: *Ivo Stolařík padesátníkem*. Těšínsko 1973, č. 4, s. 8-9; MALURA, M.-ZÁBRŠA, V.: *Pohled na hudební život na Těšínsku po roce 1945*. Těšínsko, 1984, č. 3, s. 27.

z Těšínska. Vzpomíná třeba na Parýžkovu úpravu těšínské písně „Bílá hora, černý les“, vydanou na desce Supraphonu. Jako spolupracovník Státního ústavu pro lidovou píseň jezdil zapisovat lidové písně i na Těšínsko a pro Moravské muzeum v Brně uspořádal 4. prosince 1950 Slezský večer, na kterém představil muzikanty, zpěváky a tanečnický z Hrčavy, především dudáka Pavla Zogatu a houslistu Pavla Krenželoka.

Právě Hrčava je jednou z největších životních lásek Ivo Stolaříka. Nesbíral tu jen lidové písně, ale proslavil ji též jako národopisnou perlu Těšínska. Přispěla k tomu náhoda, neboť po absolvování Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně mu uložili zpracovat rigorózní práci nikoliv z hudební vědy, ale z etnografie. Pro monografii obce si vybral goralskou Hrčavu, což se pro oba ukázalo jako velmi šťastné řešení. Poznával obec dům od domu a s úctou zachycoval život horalů, nedotčený ještě tolik dobrodiním civilizačních vymožeností. Často mu pomáhal malíř Ferdiš Duša, který pak svými obrázky doprovodil Stolaříkovu monografii. Když později vyšla tiskem, získala Cenu města Ostravy⁴ a těšila se mimořádné oblibě čtenářů celého regionu. Tehdejší odborné kruhy v Praze jí ale vyčítaly nedostatek třídního pohledu a další ideové chyby, jež se však s odstupem let ukázaly být spíše přínosem. Po takřka padesáti letech je dnes Stolaříkovo dílo o Hrčavě stále oceňováno jako objevené a vědecky hodnotné, zvýrazňující rysy mnohdy již zmizelé lidové kultury.

V době svého vědeckého působení ve Slezském studijním ústavu v Opavě (1954-1963) zde Stolařík založil Archiv lidových písní, v němž zaregistroval 11 tisíc zápisů. Mnohé ze svazků Hudební edice, kterou v ústavu redigoval, se týkaly Těšínska - připravil např. „Písně z Těšínska“ Jaroslava Bartoníka nebo „Trojanovské písničky“ Rudolfa Kubína. Uznání odborníků získal též za natočení rozhovoru s básníkem Petrem Bezručem, který něco podobného zásadně odmítal. V roce 1958 pak komentoval přímý televizní přenos ostravské části smutečního obřadu Bezručova pohřbu.

Obsáhlý etnografický materiál o Těšínsku, shromažďovaný pracovníky Slezského ústavu s vydatným podílem Ivo Stolaříka už od poloviny padesátých let, bohužel nenacházel vhodnou dobu pro publikování výsledků. Teprve po letech se jejich vydání ujal Jaroslav Štika, jemuž zvláště v kapitolách o lidové hudební kultuře vydatně pomáhal I. Stolařík. Řadu údajů bylo nutno doplnit či aktualizovat, ale nakonec tato náročná práce spatřila přece jen světlo světa a výsledky výzkumu nepřišly nazmar. Ocení to především

⁴STOLAŘÍK, I.: *Hrčava*. Ostrava, Krajské nakladatelství Ostrava 1958.

budoucí generace, pro něž zaznamenané hmotné i duchovní projevy dnes již zmizelého života předků mohou vytvořit cenné pouto paměti vzdorující času a zapomnění.

Nelze ani vypočítat všechny Stolaříkovy vazby k Těšínsku. Lze snad ještě připomenout aspoň jeho působení ve Valašském muzeu v přírodě v Rožnově pod Radhoštěm, kde pracoval i po svém odchodu do důchodu. Podílel se na budování těšínské vesnice ve skanzenu a na výzkumu a sběrech v Jablunkově, Návsí, Bukovci, Hřčavě, Dolní Lomné, Tyře, Třinci, Janovicích, Komorní Lhotce aj. Přehled o celé jeho mimořádně rozsáhlé autorské a ediční činnosti dává bibliografie zredigovaná jeho nedávno zesnulým přítelem a kolegou muzikologem Miroslavem Malurou, dobře známým i čtenářům Těšínska.⁵

V závěru svých pamětí I. Stolařík charakterizuje svůj život jako vytrvalostní běh, dostatečně dlouhý a pestrý hlavně díky spoluběžcům, které v různých úsecích své životní tratě potkával a k nimž ho pojí pocity vděčnosti. Takové spoluběžce, hodné obdivu, úcty a hlavně lásky, přeje i svým čtenářům. K takovým spoluběžcům ale nepochybně patří i on sám, jak jistě může potvrdit početný okruh jeho přátel, kteří mu příští rok (17. října) přijdou od srdce popřát k neuvěřitelným osmdesátinám.

⁵STOLAŘÍK, I.: *Bibliografie 1940-1999*. Red. M. Malura. Ostrava, Ústav pro regionální studia Filozofické fakulty Ostravské univerzity 2000.